

2020. decemberi mérnök évfordulók, emlénapok + **programok**

A korona-vírus járvány miatt valamennyi korábban meghirdetett szakmai-program lemondásra, vagy online térbe került!

1. – 25 éves a diósi Rádió- és Televíziómúzeum

1995. december 1-én a magyar rádió-műsorszórás megindulásának 70. évfordulóján, a diósi rádióállomás egykori adótermében és a csatlakozó helyiségekben nyílt meg a magyar rádiózás és televíziózás történetét, a stúdiók, az adók és a vevő berendezések fejlődését bemutató múzeum.

2. – Emberiség második tűzgyújtása, az atomenergia felszabadítása

Az emberiség első tűzgyújtása kapcsán pontos időpontot nem tudunk, de azt igen, hogy a neandervölgyi ember már tudta, hogyan kell tűzcsiholással tüzet gyújtani. A francia régészeti helyszíneken talált ötvenezeréves szerszámok bizonyítják, nem csak a villámlásból vagy a vulkánkitörésből származó tüzet őrizték. A tűzgyújtás képessége hatalmas hatással volt az akkori emberek életére...

Az emberiség második tűzgyújtása konkrét időponthoz köthető. Enrico Fermi irányítása mellett 1942-ben e napon Chicagóban egy stadion lelátója alatti térben megvalósult az „atom-máglya”, az emberiség 2. tűzgyújtása: - a világon először sikerült a mérnök-tudósoknak a szabályozott nukleáris láncreakció beindítása és önfenntartása. Az atom-reaktor szabadalmát Enrico Fermi és Szilárd Leó kapta meg, majd Eisenhower elnök javaslatára az Egyesült Nemzetek Szövetsége létrehozta az Atom a Békéért Díj (Atoms for Peace Award) kitüntetését. Az első díjat 1957-ben Niels Bohr kapta az atom és atommag modelljének megalkotásáért. A második díjat 1958-ban Hevesy György kapta a radioaktív nyomjelzés fõltalálásáért. Az 1959-es díjat Szilárd Leó és Wigner Jenő az atomreaktor megtervezéséért, az 1960-as díjat Alvin Weinberg és Walter Zinn az atomreaktor megépítéséért kapta. Az 1959-es és 1960-as díjat egyszerre vette át Szilárd, Wigner, Weinberg és Zinn. (E. Fermi már sajnos nem élt.) Egy-egy olasz, amerikai, dán, kanadai és három magyar szerepel a dicsőséglistán. A jelzett három magyar kiválóság, valamint Teller Ede és Neumann János előtt Pakson, a Tájékoztató és Látogató Központ előtti szoborparkban december első hetében mi is tiszteleghetünk...

5. – Nemzetközi önkéntes nap a gazdasági és társadalmi fejlődésért

Az ENSZ közgyűlése 1985-ben december 5. napját jelölte ki arra, hogy a kormányok és a népek megünnepeljék mindazt, amit világszerte önkéntesek végeznek el. Mindenfajta önkéntes tevékenységet ünnepel a gazdasági és szociális fejlődés önkénteseinek világnapja, legyen az valamely képesség, akár karitatív tevékenység felajánlása.

7. – 170 éve született Schwarz Dávid feltaláló

Keszthelyen született Schwarz Dávid (1850-1897) technikus, a merev rendszerű, könnyűfémből készült, kormányozható léghajó feltalálója. A Schwarz-féle léghajó 47,5 méter hosszú, 13,5 méter átmérőjű, két végén kúpos, henger alakú test volt. Ezt a testet 0,2 mm vastag alumíniumlapokkal borított rácsszerkezetű váz alkotta. Ez volt a világon első héjszerkezetű légi jármű és a légszárját 16 lóerős Daimler-motor hajtotta. Özvegye a jármű terveit eladta Ferdinand von Zeppelinnek, aki ennek alapján alkotta meg a róla elnevezett léghajót.

7. – 90 éve nyílt meg a Hajós Alfréd által tervezett uszoda

1930. december 7.-én Budapesten megnyílt a margitszigeti Nemzeti Sportuszoda, melyet Hajós Alfréd, eredeti nevén Guttman Arnold (1878-1955) építésmérnök, építőművész, az első magyar olimpiai bajnok tervezett.

7. – Polgári repülés nemzetközi napja

A Nemzetközi Polgári Repülésügyi Szervezet (International Civil Aviation Organization – ICAO) koordinációja mellett e napon tartják a polgári repülés nemzetközi napját. A szervezők célja, hogy felhívják a figyelmet a nemzetközi polgári repülés fontosságára az országok társadalmi és gazdasági fejlődésében. Bővebb információ: icao.org

12. – 120 éve született Telkes Mária fizikus

Budapesten született Telkes Mária (1900-1995) fizikus, tudós, a szolár-technika kiváló szakértője, akinek a napenergia-hasznosítás terén tett úttörő felfedezéseit napjainkban is alkalmazzák. USA-ban „Sun Queen”-ként emlegetett tudós nő több találmánya is sorozatgyártásban került használatba. Talán a legismertebb szabadalma az első szoláris fűtési rendszerrel működő „napház” volt, de nevéhez fűződik többek között az első napkemence (napenergiával fűtött hússütő berendezés), valamint az első napenergiával működő, tengervíz sótalánítására alkalmas szerkezet ötlete is.

14. – 140 éve született Rozlozsnik Pál mérnök

A Szepes megyei Bindbányán született Rozlozsnik Pál (1880-1940) bányamérnök, akadémikus, aki 1903-tól haláláig a Földtani Intézet geológusaként dolgozott, egy ideig az Intézet helyettes igazgatója volt. Tanulmányozta a Bihar-hegység, a Radnai-havasok, a felvidéki Dobsina és Aranyida bányageológiai viszonyait, valamint részletes geológiai felvételeket készített Ajka, Dorog, Tokod és Tatabánya barnaszéntelepeiről.

14. – 120 éve született Scheffer Viktor mérnök

Budapesten született Scheffer Viktor (1900-1966) gépésmérnök, geofizikus professzor. 1933-tól a torziós és gravitációs mérésekkel végzett szénhidrogén kutatófúrásokkal foglalkozott a Dunántúlon és külföldön. Az OKGT geofizikai szakértőjeként rendszerbe foglalta a Kárpát-medence geotermikus viszonyait.

14. – 175 éve született Ray Rezső Lajos építész

Bruban született Ray Rezső Lajos (1845-1899) svájci származású magyar építész, egyebek közt a budapesti Szent Lukács gyógyfürdő tervezője. A zürichi Polytechnikum, majd a párizsi École des Beaux-Arts növendéke volt. Svájcból 1868-ban települt át Magyarországra. Budapesten több jelentős középületet, valamint számos magán- és bérházat épített. Az ő nevéhez fűződik a siófoki üdülőtelep megalapítása is.

17. – 130 éve született Halász András mérnök

Munkácson született Halász András (1890-1975) Kossuth-díjas bányamérnök, egyetemi oktató. Munkásságának főbb területei az úrkúti mangánérc dúsító-mű hidrociklonos osztályozáson alapuló rekonstrukciója, a fehérváracsurgói üveghomok-előkészítőmű, a sárisápi kaolin-iszapolómű, a pátkai ólomcinkérc- és fluoritflotálómű voltak.

18. – 210 éve született Asbóth Sándor mérnök

Keszthelyen született nemeskéri Asbóth Sándor (1810-1868) vízépítő-mérnök. Részt vett az Al-Duna szabályozási munkálataiban, majd a Maros folyót, később a Bega-csatornát felügyelő főmérnökként dolgozott Csongrád, ill. Temes megyékben. Az 1848-49-es szabadságharcban Klapka hadmérnöke, majd Kossuth szárnysegédje volt. 1850-es években USA-ba emigrált, ahol sok egyéb mellett New Yorkban részt vett a mai Manhattan városrész rendezési tervének elkészítésében.

23. – 75 éve született Vajda Gyula mérnök

Budapesten született Vajda Gyula (1945-1996) építészmérnök, aki több vállalat, intézet vezető tervezője volt. Az építészet területén a nemzeti hagyományok megőrzésére törekedett. Jelentős mértékben járult hozzá Érd építészeti arculatának alakításához. Számos családi ház mellett közintézmények sora tervei kerültek ki a keze alól.

24. – Neumann János a 20. század meghatározó embere

A Financial Times 1999. december 24.-ei számában megjelent felmérés szerint a 20. század legjelentősebb személyének deklarálták a Budapesten született Neumann János (1903-1957) zseniális matematikust, világhírű mérnök-fizikust, aki a tárolt programvezérlés (TPV) elvének kidolgozója volt. Nevéhez fűződik a játékelmélet megteremtése és számos közgazdasági alapvetés is.

25. – 90 éve született Magyar Géza építész

1930. december 25-én Rákoscsabán született Magyar Géza kétszeres Ybl és Állami díjas építész. Egyik főműve a salgótarjáni 18 és 21 emeletes két-tornyú lakóház, amely az ország legmagasabb lakóépülete. Legfontosabb munkái közé tartoznak a Salgótarjában és Budapesten megvalósult modern középületei. A 60-as évektől foglalkozott városrendezési és beépítési tervekkel is. A Magyar Építőművészet szaklapban rendszeresen publikál.

25. – 225 éve született Kliegl József feltaláló

Baján született Kliegl József (1795-1870) nyomdász, festő, kiadó és feltaláló. Egyetemi tanulmányait Pesten végezte, majd gazdasági pályára lépett és pár évig mint gazdatiszt működött. Később Bécsbe ment, ahol a képzőművészeti akadémián festőnek tanult, de a festészet sohasem tudta tulajdonképpeni szenvedélyétől: a találmányok és a géptani kutatások terétől elvonni. 1835 körül találta fel a nyomdai szedőgépet, amelynek rendszere nagyjából megegyezik a ma is használatos szedőgépekével. A szedés mechanikusan történt, a billentyűvel leütött betűket a gép egymás mellé helyezte. A gépnek különleges osztóberendezése volt, amely a már kiszedett betűket a nyomás után visszarakta helyükre. Kliegl József találmányai közül még érdemes megemlíteni egysínű vasújtját, sínlerakó mozdonyát és hangjegyróógépét. A zongorára szerelt gép egy óraművel forgatott hengerre felrajzolta azt a hangjegyet, amelyet a zongora billentyűjén leütöttek. A hangjegyróógéppel Liszt Ferenc és Erkel Ferenc is tartottak bemutatót.

25. – 90 éve született Lőrincz József mérnök

Csöngén született Lőrincz József (1930-1990) építészmérnök. Elsősorban ipari csarnokok és középületek tervezésére specializálódott. Budapesten tető alá hozott kereskedelmi épületeiért 1967-ben megkapta az Ybl-díjat. Újszerű, acélszerkezetű tágas ipari épületeivel iskolateremtő személyiségnek bizonyult. A

Győri Vagon- és Gépgyárban készült acél- és szürke-vasöntöde épületegyüttes tervezéséért ismét Ybl-díj elismerésben részesült.

26. – 150 éve indulhatott a pesti Sugárút létesítése

1870 december 26-án Ferenc József aláírta a pesti Sugárút építését elrendelő LX. törvényt. A Sugár út (mai nevén Andrássy út) Budapest 2310 m hosszúságú útja, mely a Belvárost köti össze a Városligettel. A Sugárút építésével kapcsolatban a terület megszerzésére és kiépítésére 6,7 millió koronát, a kisajátításokra 9,7 millió koronát szavaztak meg a képviselők, amely utóbbi összeg az újonnan kialakítandó telkek eladásából visszafizetendő volt.

28. – 160 éve született Baumhorn Lipót építész

Kisbéren született Baumhorn Lipót (1860-1932), a bécsi Technische Hochschule-ban tanult építész, a hazai zsinagógaépítészet kétségtelenül legnagyobb egyénisége. Több évtizedes alkotói tevékenysége nagy részét 24 zsinagóga tervezése és építése tette ki. Épületein a késő eklektika és szecesszió stílusok formajegyei és törekvései egyszerre megfigyelhetők. A nagy (kupolás) terek szecessziós jellegű megoldásában egyedülálló és szinte iskolát teremtő módon járt el. Tervezői munkássága nem kizárólag zsinagógák tervezésére terjedt ki: takarékpénztárai, iskolái, lakóépületei, palotái szintén kiemelkedő jelentőséggel bírnak.

31. – 140 éve született Hollósy Ferenc mérnök

Budapesten született Hollósy Ferenc (1880-1970) vízépítő mérnök. Az 1. világháborús frontszolgálatról hazatérve a Budapest Csepeli Nemzeti és Szabad-kikötő kormánybiztosságához került építésvezetőnek. A munkálatok befejeztével a Földművelésügyi Minisztériumban dolgozott, mint a tervezési és építési osztály vezetője. 1945-től a vízügyi szolgálat vezetőjeként irányította az újjáépítés munkáját és a siófoki vízlépcső építésének befejezését. 1951-től a Mélyépítési Tervező Intézetben, utóbb az Építéstudományi Intézetben dolgozott, a műtárgyak alapozásával kapcsolatos kutatásokat vezette.

Felhasznált irodalom:

- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának kötetei*
- *História – Tudósnaplár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - tudosnaplar.kfki.hu*
- *Nagy Ferenc szerk.: Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK*
- *Kenyeres Ágnes szerk.: Magyar Életrajzi Lexikon I-IV. – 1967-1990. – Akadémiai Kiadó*
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök